

"EU:s nya datalag oförenlig med svenska grundlagar"

Publicerad i dag 00:05

Svensk öppenhet hotad. I EU:s förslag till datalag blir det myndigheter och domstolar som avgör om ett verk som innehåller personuppgifter ska få publiceras. Lagen innebär också att myndigheter kan sudda och stryka i originalhandlingar. Risker att lagen inte kan förenas med våra grundlagar, skriver tre journalister.

Datainspektionen, svenska domstolar och ytterst EU-domstolen ges rätten att avgöra vad som är journalistisk, konstnärlig och litterär verksamhet när framställningen innehåller personuppgifter och därmed tillåtet att publicera.

Och rätten att få del av allmänna handlingar förvandlas till en chimär.

Det är två konsekvenser av lagförslaget om databehandling av personuppgifter som är på väg genom EU-maskineriet.

Syftet med lagförslaget är vällovt: privatlivets fred skall säkras som en grundläggande rättighet på samma sätt i EU:s alla 27, snart 28, medlemsländer.

Men antas utkastet till förslag så händer det här:

För det första. Bloggar, hemsidor, twittermeddelanden, och öppna Facebookkonton skall omfattas av krav på samtycke vid publicering av personuppgifter. Personer som omnämns med gärningar, åsikter eller bara namn skall godkänna publiceringen.

Visserligen görs undantag för "journalistisk, konstnärlig och litterär verksamhet". Vi som är journalister skall fortfarande kunna lämna uppgifter om kända och okända personer.

Andra riskerar att åtalas, som konfirmationsläroaren Bodil Lindqvist. EU-domstolen konstaterade 2003 att hennes hemsida som riktade sig till konfirmanderna i Alseda församling bröt mot det gällande dataskyddsdirektivet. Lindqvist hade omtalat att en kollega stukat ena foten. Åtalet mot Bodil Lindqvist ogillades senare av Göta hovrätt som ett "ringa fall". Men EU-domstolens tolkning ska enligt EU kommissionär Viviane Reding ligga till grund för den föreslagna förordningen.

Tryck- och yttrandefrihet riskerar att förvandlas till ett skråintresse.

För det andra. Rätten att ta del av allmänna handlingar förses med nya filter och handlingar ska kunna rensas ut. Blotta förekomsten av namn ska vara skäl nog att neka utlämnande av en handling. Detta sker i Sverige i dag när myndigheter ibland hänvisar till personuppgiftslagen (PuL), trots att lagen sedan 2007 innehåller bestämmelser om att den inte ska inskränka offentlighetsprincipen.

I förslaget till EU-förordning finns en inledande, föga förpliktigande skrivning om att öppenheten "skall beaktas". Förslaget innebär också att myndigheter åläggs att sudda och stryka i originalhandlingar. Personuppgifter som inte behövs ska rensas ut löpande. Förslaget innehåller på fullt allvar en artikel om en skyldighet att radera i arkiv, kallad rätten att bli glömd.

I Sverige har Bolagsverket med gällande lag tagit sig för att radera alla kopplingar i sina system som visar vem som gått i konkurs. Denna förlöpning från en svensk myndighet riskerar nu att bli en lagstadgad skyldighet för alla myndigheter.

Den gällande personuppgiftslagen är baserad på ett direktiv. Det har gett Sverige möjlighet att i lagtext – om än inte alltid i praxis – säkra att svensk grundlag faktiskt gäller. Det har också gett svenska domstolar en möjlighet att göra egna tolkningar, som i fallet Bodil Lindqvist.

Förslaget till en ny EU-omfattande dataskyddslag är däremot utformat som en förordning. Exakt samma bestämmelser skall gälla i alla medlemsstater. Så skilda rättskulturer som Sveriges, Ungerns och Italiens pressas samman i en one size fits all-modell.

Det kommer inte att se vackert ut och det kommer att göra ont. De här farhågorna är vi inte ensamma om. Regeringen och en rad remissinstanser har uttryckt liknande kritik.

Problemet är att på den stora europeiska paletten är den svenska hållningen bara en av många färgklickar, till på köpet en exotisk sådan, en lite udda ståndpunkt. Europaparlamentets föredragande i frågan, Jan Philipp Albrecht

från partigruppen De Gröna (där Piratpartiet och Miljöpartiet ingår) har hittills ägnat ett tämligen förstrött intresse för de här följderna av förslaget.

Vi vet ännu inte vilka ändringar som parlamentet kan komma att kräva. Vi känner inte till vad den svenska regeringens förhandlare kan ha uppnått i ministerrådets arbetsgrupper. Men justitiedepartementet påpekade för riksdagens konstitutionsutskott för ett år sedan: "Risken för konflikter med grundlagsregleringen ökar om den nya EU-regleringen ges formen av en förordning."

Där är vi nu.

Risken är påtaglig att Sverige inte lyckas få till en skrivning som går att förena med våra grundlagar. Något veto finns inte att tillgå här. Förordningen blir lag i Sverige hur mycket vi än önskar något annat.

Riksdagens konstitutionsutskott skrev 2008 att om en rättsakt från EU från svensk sida framstår som konstitutionellt oacceptabel, så ligger den inte inom det område där beslutanderätten överlåts.

Om det föreslås en reglering "som inte låter sig förenas med viktiga principer i det svenska tryck- och yttrandefrihetsrättsliga systemet", så krävs en grundlagsändring, påpekade KU.

Regeringen måste därför förklara att förordningen inte kommer att kunna tillämpas i Sverige. Förklarar Sverige striden om förordningen återstår intet annat än klar och uttalad obstruktion.

Staffan Dahllöf, frilansjournalist med inriktning på EU-frågor.

Nils Funcke, frilansjournalist med specialinriktning på yttrandefrihets- och offentlighetsfrågor

Fredrik Laurin, frilansjournalist med uppdrag för SVT:s "Uppdrag Granskning"

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt.

ANNONS: